

Høringsuttalelse fra Den norske dommerforeningens fagutvalg for IKT-spørsmål

Fagutvalget er etablert for å bistå dommerforeningen i spørsmål som gjelder løsning og gjennomføring av virksomhetskritiske IKT-oppgaver. Høringsuttalelsen inngis fra fagutvalget, og utelukkende sett i lys av fagutvalgets ansvar og oppgaver.

Viktigheten av datatilgang

Tilgjengelig data er avgjørende for både utvikling av hensiktsmessige IKT-systemer, og effektiv bruk av systemene. Formålsbestemmelsen i utkast til datadelingslov § 1 er etter fagutvalgets syn dekkende også for det behov domstolene, domstolenes brukere og samfunnet for øvrig har for tilgang til domstolsdata. Tilgjengelig data bidrar også til rettssikkerhet og tillit til domstolene.

Domstolene har i dag ikke noe sentralt arkiv for avgjørelser eller korrespondanse, og ved behov for tilgang til domstolsdata må man som utgangspunkt kontakte den enkelte domstol. Dette gjelder både for ansatte i domstolene og for eksterne. I domstolenes saksbehandlingssystem LOVISA er det i begrenset grad mulighet til å registrere nøkkelord til det enkelte dokument, og det er heller ikke mulig å fritekstsøke i de enkelte dokumentene i de digitale arkivene, basert på egne søkeord. Selv om de som ber om tilgang til domstolsdata har konkrete opplysninger om relevante vurderinger eller hendelser ved behandling av saker i domstolene, er det krevende å få ut data. Det er mange eksempler på at det sendes e-post fra Domstoladministrasjonen eller fra ledelsen i de ulike domstoler, for å spørre om noen ansatte husker saker med spesielle problemstillinger, etter henvendelse fra eksterne.

Dette setter store begrensninger for muligheten til å forske på domstolsdata, for eksempel for å undersøke om likebehandlingsprinsipper i praksis blir fulgt opp av domstolene. I tillegg begrenser det mulighetene til å utvikle digitale tjenester, for eksempel basert KI. Rettskildedatabaser som Lovdata, Rettsdata og lignende, har et begrenset omfang av relevante domstolsdata tilgjengelig, og databasene omfatter først og fremst avgjørelser fra Høyesterett og lagmannsrettene. Dette skyldes både kapasitetsmessige forhold i systemene og arbeidsprosessen med å anonymisere dokumentene, samt at behovet til brukerne først og fremst har vært tilgang til avgjørelser av høyere rettskildemessig verdi.

Det er derfor det offentlige som eventuelt må sikre at det legges til rette for å fremme viderebruk av domstolsdata til forskning, innovasjon og utvikling av produkter og tjenester, samt for å fremme åpenhet til offentlig sektor gjennom tilgang til informasjon for den enkelte og for samfunnet. At det etableres løsninger som ivaretar dette vil være avgjørende for effektivisering ved bruk av KI, i denne delen av offentlig sektor.

Hensiktsmessig regulering

Domstolenes dømmende virksomhet er regulert av spesiallovgivning, som også inneholder regler om innsyn og deling av data. Fagutvalg IKT mener at deling av domstolsdata, inklusiv metadata, bør reguleres i spesiallovgivningen, eller ved en egen forskrift som regulerer domstolenes virksomhet. Dette gjelder også de delene av domstolenes virksomhet som helt eller delvis faller utenfor rettspleielovgivningen.

Dette vil etter fagutvalgets syn bedre ivareta de særlige personvern hensyn som gjør seg gjeldende for domstolenes virksomhet, samt behovet for datasikkerhet.

I den grad de selvstendige tilbyderne av rettskildedatabaser helt eller delvis kan bli omfattet av forpliktelsene i datadelingsloven, bør det vurderes om også disse best reguleres av de samme særregler. Rettskildedatabasene er i dag en viktig del av det etablerte systemet for tilgang til/publisering av domstolsdata, og det bør ikke gripes inn i dette ved generelle regler av den karakter som er inntatt i utkastet, uten en grundig vurdering av konsekvensene for det juridiske fagområdet.

Når det gjelder domstolenes ikke-dømmende virksomhet tolker fagutvalg IKT det slik at loven vil gjelde for domstolene, og at innsyn reguleres av offentlighetsloven.

Domstolenes systemer og organisering er ikke tilrettelagt for deling av data i det omfang som fremgår av forslaget, og de økonomiske og administrative konsekvensene må utredes grundigere. Alternativt at også denne delen av virksomheten reguleres særskilt for domstolene.